

Список використаних джерел

1. Виховуємо громадян-патріотів України: Науково-методичний посібник /авт. кол. за заг. кер. К.І.Чорної. Черкаси: видавництво ЧОПОПП, 2012. 268 с.
2. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 312 с.
3. Сойчук Р.Л. Виховання національного самоствердження в учнівської молоді: теорія і методика : навчально-методичний посібник. Рівне: О. Зень, 2015. 288 с.

Д.Д. Бибик, м. Київ

ЛІДЕРСТВО ТА СОЦІАЛЬНА ЗГУРТОВАНІСТЬ МОЛОДІ: ПЕРСПЕКТИВИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Матеріал являє собою аналіз феномена соціальної згуртованості молоді в процесі формування громадянського суспільства України в умовах воєнного стану. У дослідженні визначено актуальні проблеми лідерства та процесу формування соціальної згуртованості молоді як провідного чинника соціальної самоорганізації й розвитку суспільства в умовах війни.

Ключові слова: *лідерство, соціальна згуртованість, молодь, умови воєнного стану.*

Лідерство та соціальна згуртованість як індикатори соціальної єдності й активності є класичними проблемами в межах досліджень соціальної науки. Концептуальна характеристика понять «лідерство» і «соціальна згуртованість» розкривається в дослідженнях абсолютно різних галузей наук, як-от: соціологія, соціальна психологія, соціальна робота, корпоративне управління чи міжнародні відносини. Однак, у призмі сьогодення, що характеризується соціокультурною трансформацією, геополітичними та воєнними протистояннями, переходом суспільства до інших форм співіснування, варто поглянути на проблеми лідерства й соціальної згуртованості по-новому, переоцінивши роль суспільства та особистості в процесах глобалізації та демократизації світу.

Сучасні дослідження лідерства та соціальної згуртованості орієнтовані на широке використання міждисциплінарного підходу. Значимими є дослідження представників соціологічної й філософської наук, які визначають категоріальне поле досліджуваної проблематики (М. Вебер, Е. Дюркгейм, Ф. Знанецький, О. Копт, Т. Лукман, Т. Парсонс, Е. Де Роберті та інші). Важливою в розкритті проблеми є також група досліджень, що характеризують соціальний конфлікт

як процес, що передбачає рух до лідерства, згуртованості й соціальної рівноваги (Р. Дарендорф, К. Боулдінг, К. Макдональд, М. Хенслін та ін.).

Аналіз наукових досліджень дозволяє стверджувати, що проблема розвитку соціальної згуртованості в рамках процесу формування громадянського суспільства досліджується розрізнено, без урахування сучасної складної геополітичної ситуації в Україні та світі. Маловивченими також залишаються питання дослідження механізмів процесів інтегрування соціальних суб'єктів та інститутів всередині суспільства, що зазнає трансформації, окремих аспектів їхнього формування та розвитку, як-то: ціннісні орієнтації та соціальні очікування молоді з урахуванням воєнного стану (Бибик, 2022, с.44; Савельчук, 2022, с.114); тенденції розвитку теорії й практики соціальної роботи (Savelchuk et al., 2021). Ці причини здебільшого й зумовлюють актуальність проблеми, висвітленої в означеному дослідженні.

У широкому розумінні поняття «соціальна згуртованість» означає міцність стосунків і почуття солідарності між членами спільноти (Kawachi, I., & Berkman, L., 2000, pp. 290–319). Генеральним директором Ради Європи визначено, що соціальна згуртованість є концепцією, яка включає цінності й принципи, спрямовані на надання всім без винятку громадянам рівних умов доступу до основних соціальних та економічних прав (New Strategy and Council of Europe Action Plan for Social Cohesion approved by the Committee of Ministers of the Council of Europe, 2010). Відповідно до цієї концепції соціальна згуртованість є визначальною ознакою будь-якого сучасного мультикультурного суспільства.

2021 року організаціями USAID, ПРООН і їхніми партнерами було проведено дослідження та визначено Індекс соціальної згуртованості й примирення (SCORE) в Україні (Social Cohesion in Ukraine Part I: Defining and measuring social cohesion using the SCORE, 2022). Цей Індекс є аналітичним інструментом, який забезпечує надійну доказову базу для розробки політики та програм, які зміцнюють національну єдність, соціальну згуртованість і стійкість, а також для моніторингу прогресу в їхній реалізації. Результати

базуються на даних SCORE Ukraine, зібраних у період із січня по квітень 2021 року, який складається з національно репрезентативної вибірки з 12 482 особистих інтерв'ю по всій країні, за винятком Криму та непідконтрольних уряду територій на сході України. У межах дослідження вимірюється рівень соціальної згуртованості у вертикальних і горизонтальних розрізах, середній показник по країні становив відповідно 4,3 та 6,4 бали з 10 (Social Cohesion in Ukraine Part I: Defining and measuring social cohesion using the SCORE, 2022).

Припускаємо, що в умовах воєнного стану цей показник міг змінитися. Для перевірки означеного припущення та визначення рівня соціальної згуртованості молоді України як соціально-активної категорії було проведено анонімне анкетування. Вибірка респондентів становила 125 осіб, тобто 1 % від репрезентативної вибірки дослідження SCORE 2021 року. Таке співвідношення респондентів дозволяє зіставити результати досліджень у співвідношенні 1 до 100. У процесі анкетування респондентам було запропоновано оцінити рівень соціальної згуртованості в цілому й окремі показники за шкалою від 1 до 10, (де 1 є найнижчим, а 10 найвищим рівнем). Результати анкетування представлено у форматі діаграми (*рис. 1*).

Відзначимо, що рівень соціальної згуртованості молоді у вертикальному й горизонтальному розрізі за результатами проведеного анкетування станом на перше півріччя 2023 року є вищим за результати SCORE (2021 рік), їхній середній рівень відповідно 5,6 та 7,4 бали. Найвищими є показники, що характеризують особистісну активність і залученість у соціальні процеси. Саме ці критерії є фундаментальними в процесі формування лідерських якостей. Важливо також звернути увагу на те, що в умовах війни для молоді значно зросла цінність держави, національної волі і свободи, прагнення до збереження національної ідентичності, історії та культури, що й виявляється в зростанні рівня соціальної згуртованості у вертикальному й горизонтальному розрізах.

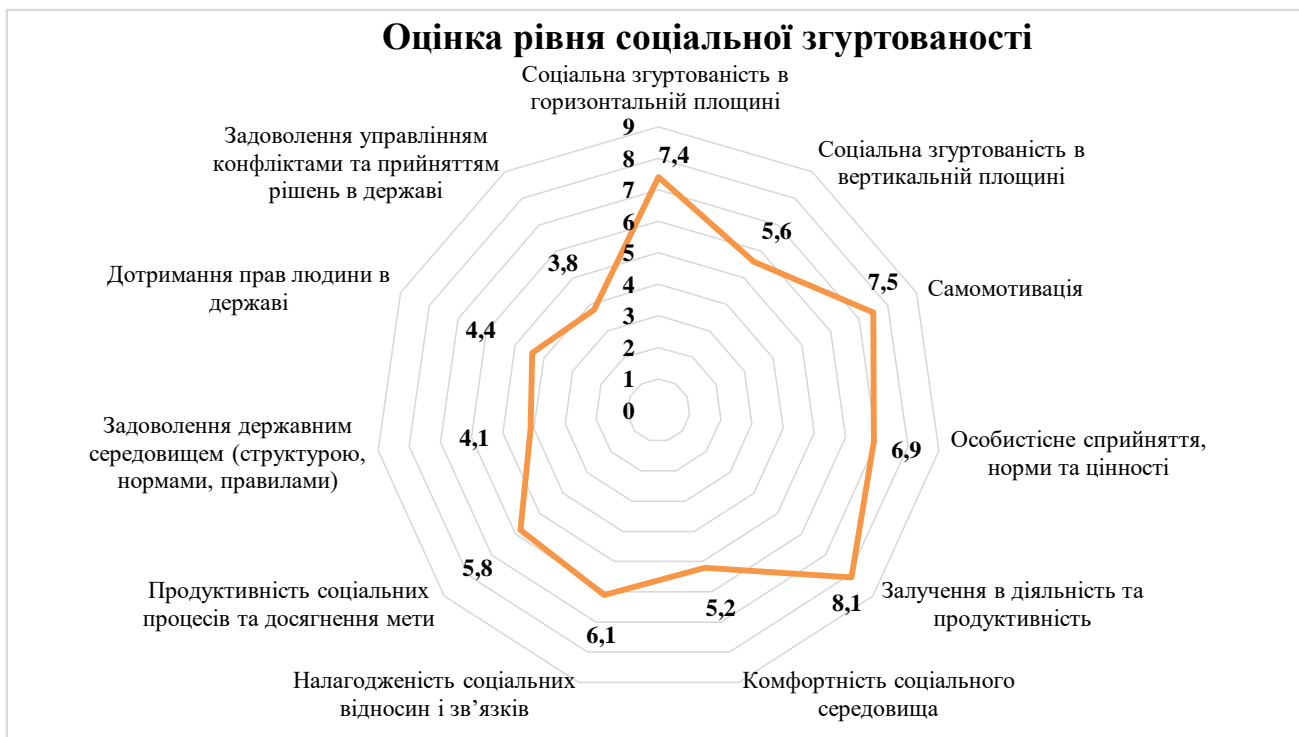

Рис. 1. Результати емпіричного дослідження

Таким чином, на основі аналізу провідного наукового досвіду з проблеми дослідження можна зробити висновок, що лідерство і соціальна згуртованість є важливими умовами якісної зміни структури суспільства, що визначається активністю соціальних суб'єктів. Результати емпіричного дослідження розширюють уявлення про особливості та внутрішній зміст феномена лідерства й соціальної згуртованості молоді в умовах воєнного стану та визначають середній рівень соціальної згуртованості. Отримані дані дозволяють констатувати незначне зростання рівня соціальної згуртованості у вертикальному й горизонтальному розрізі порівняно з результатами соціологічного дослідження SCORE (2021 рік).

Означене дослідження може сприяти пошукові оптимальних моделей і типів реалізації соціальної політики в умовах війни та післявоєнного відновлення.

Список використаних джерел

1. Бибики Д. Ціннісні орієнтації учнівської молоді України в умовах воєнного стану. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. Вип. 26 (1), 2022. С. 43–54. URL: <https://doi.org/10.32405/2308-3778-2022-26-1-43-54>.

2. Савельчук І. Соціальні очікування молоді: від теоретичного осмислення до практичного застосування у воєнний та післявоєнний період. *Social Work and Education*. Вип. 9(1), 2022. С. 113–121. <https://doi.org/10.25128/2520-6230.22.1.9>.

3. Kawachi, I., & Berkman, L. (2000). Social cohesion, social capital, and health. *Social Epidemiology*, 174 (7), 290–319.)

4. Savelchuk, I., Bybyk, D., Zhytynska, M., Ivzhenko, I., Mikheiva, O., & Kunytsia, T. (2021). Trends in the Development of Social Work: Postmodern Ideas and Prospects. *Postmodern Openings*, 12(3Sup1), 143–154. <https://doi.org/10.18662/po/12.3Sup1/356>.

5. Social Cohesion in Ukraine Part I: Defining and measuring social cohesion using the SCORE, (2022). URL: <https://reliefweb.int/report/ukraine/social-cohesion-ukraine-part-i-defining-and-measuring-social-cohesion-using-score> (дата звернення: 07.03.2023).

Д.О. Бінецький, м. Київ

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ ПІДЛІТКІВ ЗАСОБАМИ ВІЙСЬКОВО-СПОРТИВНИХ ІГОР

У тезах розкриваються зміст, мета, завдання, принципи, напрями військово-патріотичного виховання підлітків засобами військово-спортивних ігор; місце і роль військово-патріотичного виховання підлітків закладів освіти в загальнодержавній системі підготовки громадян України до військової служби та захисту України.

Ключові слова: підлітки, військово-патріотичне виховання, військово-спортивні ігри.

Військово-патріотичного виховання підлітків є проблемою державної ваги і національної безпеки країни в умовах війни з Російською Федерацією, яка здійснила повномасштабне вторгнення на територію України. Виклики, перед якими стоїть наша країна, як то: відстоювання власної територіальної цілісності, вимагають уваги до нових поглядів на зміст, форми і методи військово-патріотичного виховання учнівської молоді в закладах загальної середньої освіти.

Важливими напрямками дослідження є: військово-патріотичне виховання підлітків засобами військово-спортивних ігор; місце і роль військово-патріотичного виховання підлітків закладів освіти в загальнодержавній системі підготовки громадян України до військової служби та захисту України; основні напрями взаємодії закладів загальної середньої освіти, дитячих та юнацьких об'єднань з органами державної влади, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями з військово-патріотичного виховання підлітків засобами військово-спортивних ігор.

Результати аналізу низки наукових робіт [2; 3; 4; 5] дозволяють зробити